

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא קמב

באר הגולה 48

מ שו"ת רשבי"א

ח מפל תכה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור, הרבנים ה"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא (כו) כפי המסורה ולא רצה, ונדוהו והורידוהו מהתבה:

קמב דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שיודע לקרות בדיוק. וכו' ב' סעיפים:

א *קרא וטעה (א) אפלו בדקדוק אות אחת, (ב) *מחזירין אותו. הגה וכן דין (ג) הסמן הקורא. וכן קא שנוי שמשנה על ידיה הענין, (ד) *אבל אם טעה בנגינת השם או (ה) בנקוד (ה) *אין מחזירין אותו, אבל גוצרין (ו) בו (כ"י ופסקי מהרא"י סימן קמא):

א וקמ"ס שר"ק י"ב
מהלכות
ב מחבי מורנו תרב
רבי ישראל

באר היטב

בשום פנים כו', ע"ש. כתב בספר אליה רב: רע המעשה אשר עושים קצת בחגיגות שבעה עשר קצת עם לוליהם ואינם מקיפים משום כבוד מי בראש כו', ע"ש:

(ה) בנקוד. ובנקוד נמי לשמשנה הענין, כגון יעשה בפתח ויעשה

משנה ברורה

וישפיר מן הבימה (ל"א) ילך בנחת ולא ירוץ, שלא יתא נראה עליו כמשה: **ח (כו) כפי המסורה.** רוצה לומר, הקבלה שקבלנו לקרואה⁽¹⁾, ולא אוליין פתר הכתיבה⁽²⁾ (דנקרא מסורת בעלמא, אם למסורת⁽³⁾); וליקא משום אסור לקרות בתורה אפלו אות אחת שלא מן התב, דשאני הקא שקף היא הלכה למשה מסיני [מטה יהודה]:

א (א) אפלו בדקדוק אות אחת. כגון (ה) שחפר או הוסיף אינה אות וכדומה, כמו שיבאר לקמיה⁽¹⁾: **(ב) מחזירין אותו.** שיקראנה בדקדוק⁽²⁾. ותינו, בין כשהוא עומד עדין בפסוק זה ובין שכבר גמר הפרשה, (ג) ואפלו ברך לאחריה נמי, העולה אחריו חוזר לאותו פסוק, (ג) וקורא ממנו ולהלן עד סוף הפרשה, ועוד שלשה פסוקים מפרשה שאחריה: **(ג) הסמן הקורא.** כלומר, עקשו שסמן הוא הקורא⁽³⁾, נמי דינא הכי, אף על פי שהוא אינו מקבץ על הקריאה, דלאו בבקרה תליא מלתא: **(ד) אבל אם טעה וכו'.** והוא הדין אם חסר או הוסיף אינה אות במקום שאין הענין משתנה על ידיה, כגון (ז) שקרא "אשר" "הרן" בפתח בלא אלף (ה) או ל"מצרים" "מצרים" וכדומה. ונקט בנגינה ונקוד, משום דעל פירב אין הענין משתנה על ידיהם. ובנקוד נמי, **(1) אם ארע שהענין נשתנה על ידיה, כגון "עשה" בפתח קרא "עשה" בצירי או להפוך, או "בפחל" בפתח קרא "בפחל" בצירי, (1) או "יושב" "ישב", וכל פיוצא כנה שהענין משתנה בנדא, מחזירין אותו גם בנקוד⁽⁴⁾. ובספר שלחן עצי שטים הוסיף עוד, דהוא הדין בנגינת השעמים כשהענין משתנה על ידיה, כגון שקרא משרת במקום מפסיק, מחזירין אותו⁽⁵⁾ (ודלא כמו שאומרים הקמון שאם קרא את השם⁽⁶⁾ אין מחזירין בטעה בנגינה): **(ה) אין מחזירין אותו.** הינו (ס) בין בסמן הקורא ובין העולה: **(ו) בוי.** וכתב בתשובת מהר"מ מינץ: הסמן צריך לחזור מתחלה הסדרא שתהא שגורה בפיו כל הדקדוקים במתנין, לעיל ומלרע, ימין ושמאל⁽⁸⁾, ויקרא במתן ולא במהירות, ואולי יכליע שום**

השני הקריאה. והמקדקים חוששים שבדרך לא יוכל לשמע הקריאה מהנן, לכן ממתניעם עד שישם הכי יורד בין גברא לגברא, מ"א. נכתב בתשובת מ"ע סימן פג: שנים המתנאים זע"ז מי יעבר לפני חברו, ראוי להוכיחם בדברים כפי מה שהם נוחים לקבל, דבקדשת המקום לא יסבלו גאון וכוז

באר הגולה

דשקא ימן השומע לבו לזה שקורא על פה ולא לקריאת חזן, והכי נמי יש לחש קעין זה. אף יש לדחות, דכיון שאין קורין בכתאחת אין לחש לזה, ואחר כך מצינו באחרונים שדברו כנה:

* **מחזירין אותו.** עין במשנה ברורה, והוא מהסמאדס לדעת השלחן ערוך [אף דכתובת מהרא"י סימן קמא לא בריא לה כלי האזי דבר זה, דכתב שם דמשמע קצת, מכל מקום פשוט הלשון דמחזירין מצד דין כן]. ולפי זה אם כבר גמר הקריאה ונזכר ששעו בתבה שהענין משתנה על ידי זה, לדעת השלחן ערוך יצטרך לחזור ולקרות פסוק זה ועוד שני פסוקים עמו, ובבבכה לפניה ולאחריה, כמו בדלג פסוק או תבה בסמן רפב. ובחייאדס כתב, דלענין ברכה סמכין על הפוסקים דסוכרין דאפלו בנשתנה הענין אין צריך לחזור בדעבר, עין שם. ואף דקאמת לא בריא דבר זה, דהטור או שארי המקללין יסברו דאפלו בנשתנה הענין אין צריך לחזור [עין במפרשי השו"ע], מכל מקום למעשה יש לנהג כותה, דכלאו הכי לא בריא דבר זה, דלדעת הרמב"ם שפסק דמחזירין יסבר דאפלו גמר כל הקריאה יצטרך לחזור, דלמא כנחת דכשעה שעוסק באלו הפסוקים יחזור אכל לא דאינו יוצא אפלו בדעבר; ואף דמהרא"י כתב דמשמע קצת דאינו יוצא, לא משום זה נסמך לחזור ולקבד⁽⁹⁾. ודע דלקאונה נראה דין זה דהשלחן ערוך הוא דוקא בשבת, אבל בימות החול או במנחה בשבת, דקאמת לן בסמן קלו דאפלו פסוק אחד שלם כשדלג אינו חוזר, הוא הדין כנה⁽¹⁰⁾. ואולם אפשר דזה גרע טפי, לפי מאי דאיתא בירושלמי במגלה בספר הקורא עומד הלכה א: אמר ר' יונה, אף על גב דאת אמר שאין התקנים מעכב, מכל מקום אם טעה (הינו שתרנג המתרגם שלא כהנן מחזירין אותו, ואפשר דהוא הדין תכא אם אמר תבות באותיות אחרות שהענין משתנה על ידיה גרע טפי⁽¹¹⁾), או אולי דשם פירן שתרנג לפני הכל את באר התורה שלא בהלכה, אתי מנה תראא וילך פסקי דמחזירין, וצריך עיון⁽¹²⁾: * **אבל אם טעה וכו'.** פשוט דדוקא בטעות באינה אות, אבל אם חסר אינה תבה, אפלו לא נשתנה הענין על ידיה, כגון "כי אני הכבדתי" וקרא "כי הכבדתי", לא יצא וצריך לחזור, דלא נזכר בשום מקום בחסר תבה שיהא חלוק בין נשתנה הענין או לא: * **אין מחזירין אותו.** ובבאר הגולה מפקפק אפלו במקום שאין הענין משתנה, כגון "מצרים מצרים" וכדומה, וכן אם טעה בין "אם" ל"ואם" נמי דעתו דמחזירין, וכן פסק הפרי חדש, דאפלו במקום "אשר" קרא "הרן" נכתב אלא שחסר האלף ובמקום "מצרים" "מצרים", דאין הענין משתנה על ידי זה, נמי חוזר, ומפסיק: מיהו, אם לא טעה באותיות אלא בנקוד או בטעם, ואין הענין משתנה בשום דבר על ידיה, אין מחזירין אותו רק גוצרין בו, עין שם. ומסתברא דגם מהר"א מודה לזה. ובדוריהחיים הפריז על המדה ופסק והביא זה מאלה רבה: ולא מסתברא להקל פליק בדבר שמעקר הדין חוזר בכל גויה, כמו שהוכיח מהר"א, ודי לנו להקל במה שהקל הרמ"א:

שער הציון

(ל"א) אחרונים: (א) כן משמע בבית יוסף שהביא מירושלמי, עין שם: (ב) תייראדס לדעת השלחן ערוך: (ג) כנ"ל, לנחא דמלתא שלא יתא מנזר פליק לעני העבור השנויים שעושין, אבל מדינא סגי אם יקרא הפסוק זה ושנים עמו וידלג עד סוף הפרשה, ויחמיל אחר כך להעולה מתחלת הפרשה שהקורא עומד עמה בה: ואפשר עוד דאפלו פסוק אחד סגי, פירן שקורא אחר כך להעולה זה עוד פרשה: (ד) אליה רבה ופרי חדש, שזה מקרי לא נשתנה הענין, ודלא כתייראדס: (ה) פרי חדש וכן מוכח מהב"א, דהלא זה דומה ל"יהודים" "יהודים": (ו) מגן אברהם ויש"א: (ז) כן איתא לקמן סימן תרין סעיף יד במגן אברהם, דזה מקרי נשתנה הענין: (ח) לבוש ויש"א:

הַלְכוֹת קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה סִימָן קמא קמב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

רוצה לומר, הקבלה שקבלנו לקרותה⁽¹⁹⁾, ולא אָנִיִּן בְּתַר הַתְּקִיחָה⁽²⁰⁾ (דנקרא מִסְרַת בְּעֶלְמָא, אִם לְמִסְרַת⁽²¹⁾).

(19) לענין קריאת שם "יששכר", כתב בספר מנחת שי (בראשית ל יח) בשם הראשונים, שיש לקרוא "ישכר" דהיינו עם ש"ן אחת בלבד, ובדעת זקנים מבעלי התוספות (בראשית שם) כתב בטעם הדבר, שהש"ן הראשונה היא כנגד "נתן אלוקים את שכר", והשניה כנגד "שכר שכרתך", וכיון שהשניה היא כנגד לשון גאי, אין היא נקראת. וטעם נוסף כתב שם, לפי שנתן יששכר ש"ן אחת ליוב בנו, כדכתיב "ובני יששכר וגו'", אמר יששכר אין יוב שם הגון, אוסיף לו אות אחת משמי ויקרא שמו ישוב, וכדכתיב בפרשת פנחס "לישוב וגו'". והחתם סופר כתב (תורת משה בראשית שם), שבפעם הראשונה שכתובה תיבה זו בתורה יש לקרוא "יששכר" בשני שינין, כדי להודיע שזה שמו, ודעת הגר"מ פיינשטיין (מסורת משה עמ' מב) שכן המנהג, והגר"י קניבסקי הנדיג (ארחות רבנו ח"א עמ' קכ), שבפעם הראשונה שזכרת תיבה זו יש לקרוא "ישכר" בש"ן אחת, ולחזור ולקרא "יששכר" בשני שינין.

(20) ואף על פי שקורא תיבה זו בעל פה, כתב בשערי אפרים (שער ג ס"ג) שמי"מ צריך שיראה את התיבה הכתובה בספר בשעת קריאתו כפי המסורה, ובפתחי שערים (שם) הוסיף מקור לזה, ממה שקוראים שם שנכתב בדיו בקריאת א"ד, ובוודאי צריך לראות את התיבה כפי שהיא כתובה בספר תורה. ומ"מ כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' כז), שאין הכרח שכוונת השערי אפרים שהבטת זו מעכבת אף בדיעבד, שאפשר שאין כוונתו אלא שלכתחילה יביט במה שכתוב.

וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) לגבי שעה שנשפה על תיבה שאינה נקראת כפי שהיא נכתבת, כגון על תיבת "ישגלנה", שכתב הפמ"ג (א"א ס"ק ט) שאין בכך כלום משום שממילא קוראים תיבה זו בעל פה, שיש לומר שזהו רק בשבת, שאי אפשר להסיר השעוה, ואין צריך להוציא ספר תורה אחר, אבל לכתחילה מודה אף הוא שצריך להביט בתיבה הכתובה. מאידך, בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' כד) כתב, שאם נשפה שעה על התיבה הנקראת בענין אחר, צריך להוציא ספר תורה אחר.

(21) היינו שנחלקו תנאים ואמוראים בגמ' (סוכה ו, ב ועוד) אם יש אם למקרא, דהיינו לקרי, או אם למסורת, דהיינו לכתוב.

סימן קמב

דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידע לקרות בדיוק

[משנ"ב ס"ק א]

קמו שְׂבִיבָאֵר לְקַמְהָ⁽¹⁾.

(1) ונראה מדבריו שהרמ"א מבאר את דברי השו"ע, שאין מחזירים כשלא נשתנה הענין, ושלא כדעת המקור חיים (כאן) והכפ החיים (ס"ק ב) שביארו בדעת השו"ע שמחזירים אותו אף במקום שלא נשתנה הענין.

[משנ"ב ס"ק ב]

שְׂקִינְאָה בְּדִקְדוּקָה⁽²⁾.

(2) ולענין קריאת התורה בהברות שונות, כתב הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' עא) שבדיעבד בוודאי שיוצאים ידי חובה, בין בקריאה בהברה אשכנזית ובין בקריאה בהברה ספרדית, בין

אם הקורא אשכנזי ובין אם הוא ספרדי, וכן דעת השו"ת אגרות משה (אורח ח"א סי' ה) ששינויי ההברות כולם אמת, ואינם כלשון אחר. מאידך, דעת הגר"י סולאוויצ'יק (שו"ת תשובות והנהגות ח"ה סי' לו) שאת קריאת התורה [שאינה נאמרת בכל לשון, כקריאת שמע] חייב כל אחד לשמוע כפי המסורת שלו. וראה עוד בדעת החזו"א בספר דינים והנהגות (פ"ו אות ב) ובספר אעלה בתמר (עמ' ס).

[משנ"ב ס"ק ג]

בְּלומֵר, עֲכָשׁוּ שֶׁחֲזָן הוּא הַקּוֹרֵא⁽³⁾.

(3) וכמו שכתב לעיל (סי' קמא ס"ק ח), שמנהיגו עכשיו שלעולם קורא שליח הציבור אפילו כשהעולה בקי, כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא, וגם משום שרבים אינם יודעים לקרוא את הנקודות והטעמים היטב, וכשימנעו מלקרוא יבואו לידי מריבה.

[משנ"ב ס"ק ד]

מְחַזְרִין אוֹתוֹ גַּם בְּנִקְדוּד⁽⁴⁾.

(4) ואם טעה בהטעמת המילה מ'מלעיל' ל'מלרע' [או להיפך], כתב הגר"י אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ב סכ"ד) שאף אם המשמעות משתנה מלשון עתיד ללשון עבר, אין מחזירים אותו.

ואם כפל מילה, כתב הגר"י אויערבך (שם דבר הלכה אות לד) שאף אם משתנה המשמעות מחמת זה אין מחזירים אותו.

ואם קרא שו"א נח במקום שו"א נע, כתב בספר חיים (מהר"ח פלאגי סי' טז ס"ח) שאין מחזירים אותו. וכן אם קרא 'לה' בלא מפיק ה"א, כתב הא"א (בוטשאטש, מהר"ת) שאינו חוזר.

[משנ"ב שם]

בְּגוֹן שֶׁקָּרָא מִשֶּׁרַת בְּמָקוֹם מְחַזְרִין אוֹתוֹ⁽⁵⁾.

(5) היינו, שטעמי המקרא נחלקים לשתי קבוצות: 'משרתים' ו'מפסיקים', טעם 'משרת' הוא טעם המורה על חיבור המילה שבה הוא מופיע אל המילה הבאה אחריה, וטעם 'מפסיק' מורה על הפסקה כל שהיא לאחר המילה בה הוא מופיע. ואלו הם שמות הטעמים ה'מפסיקים': סוף פסוק, אתנחתא, סגול, שלשלת, זקף קטן, זקף גדול, טפחא, רביעי, זרקא, פשטא, יתיב, תביר, פור, קרני פרה, תלישה גדולה, גרש, גרשים, מונח לגרמיה, פסיק, ואילו שמות הטעמים ה'משרתים': הם: מונח, מהפך, תלישה קטנה, קדמא, מרכא, מרכא כפולה, דרגא [על פי הספר אם למקרא בשם ספר טעמי המקרא].

[משנ"ב שם]

שָׂאֵם קָרָא אֶת הַשֵּׁם⁽⁶⁾.

(6) ואופן החזרה, כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סי' מ אות ג) שאם לא הרגיש בטעותו עד אחר שהזכיר שם ה', נהגו שמסיים הפסוק וחוזר וקורא הפסוק מתחילתו, אולם אם בהמשך הפסוק יש שם ה' נוסף, יפסיק מיד [וראה מה שכתב שם בשם החסד לאלפים].

[משנ"ב ס"ק ו]

בִּזְיָ וכו', שֶׁתָּקָא שְׁגוּגָה בְּפִי כָּל הַדְּקָדוּקִים בְּמַתְגִּין, לְעֵל וּמַלְרֵעַ, יְמִין וּשְׂמָאל⁽⁸⁾.

(7) וכשגוערים בו, כתב הא"א (בוטשאטש) שאין להכלימו ברבים, אלא רק לזרוזו בצינעא שיוהר בזה ככל האפשר, לבד אם נעשה הדבר מחמת קלות הדעת שלא חשש ללמוד מתוך ספר מוגה שישנו שם, שבמקרה זה לאחר שיוורוהו פעם אחת, יש לגעור בו ברבים, וגם למנוע ממנו לגמרי לקרוא, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' קמא ס"ח).

המשך במילואים עמוד 6

הַלְבוֹת קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה סִימָן קמב קמג כה באר הגולה

בהלכתה בדיקדוק ובטעמים, אפלו הכי (ז) יקראו (ב) בתורה בברכה (ח) בהלכתה.
(ומפסירין בנביא. ועין בסמוך ריש סימן קמג):

קמג דין אם נמצא ספר-תורה מטעם ויתר דיני הספר, ובו ה' סעיפים:

א * אין קורין בתורה (א) * בפחות מעשרה (ב) גדולים (ג) בני חורין. ואם (ד) בהתחילו בעשרה (ה) * ויצאו מקצתן, (ו) (ז) גומרין: ב * אם כתבו כל חמש לבדו * אפלו בגלילה בספר-תורה (ז) * אין קורין בו, עד שיהיו כל חמשה חמשים תפורים ביחד: הגה והם כתובים בגלילה בספר-תורה, (ח) אבל בחמשים שלנו, אפלו כל חמשה ספרים ביחד (ט) אין לברך (ב) עליהם (מרכי טוף פרק הנזקין וס"פ הקומץ ותשובת הרמב"ן סי' קפד וקצט ורבי ירוחם נ"ב ח"ב ואגור בשם שבליהלקט ומהרי"ק שורש סח והכלבו ומ"מ פ"ט מהל' ס"ת). ובמקום שיש ספר-תורה ואין שליח-צבור הבקי בנגינה בעל-פה, ראיתי נוהגים שהשליח-צבור קורא מן החמש בנקוד (י) והעולה קורא (א) אחריו מן הספר-תורה הקשר: ג * אפלו בכפרים (יא) שאין נמצא להם ספר-תורה קשר, (יב) אין מברכין

באר היטב

פשיטא שאין מברכין בתורה ואין מפסירין בנביא, פרי חדש:
(ב) גומרים. שבעה עס המפסיר ולא יותר, מ"א: (ג) עליהם. ומ"מ קורין בלא ברכה, שלא משתכח תורת קריאה, תנא. וכתב המ"א: משמע שהחזן קורא בקול רם כמו בשאר פעמים: (ג) אחריו. והאידנא נוהגים שאחר קורא

באר הגולה

* בפחות מעשרה וכו'. עין בחי'אדם כלל לא סעיף יא שנסתפק, אם יש איזה בגי'אדם שלא שמעו הקריאה, אם מותר לקרות עוד הפעם בשבילים, דאפשר דלא תקנו אלא לשלל העשרה הם חזיבין בקריאה. והראי' גדול אחד. שמפרש בר"ן ריש פרק קמא דמגילה, בסוגיא דמגילה במנה קורין ביחיד, דברכן שלא קראו סגי, עין שם: * ויצאו מקצתן, גומרין. עין במשנה בפרק דהנזקין כל השבעה קרואים, והוא מהמגז'אברהם בשם הסף-משנה, ועין בכסף-משנה שכן הוא מצדד במסקנא אף דבתחלה מספקא לה, עין שם, ואחריו נמשכו כל האחרונים. אכן באשכול מצאתי שכתב להפוך, וזה לשונו בהלכות ברכות-לחנים: וכן בקריאת התורה, אותו שהתחיל לברך קורא וגומר ומברך אף-על-פי שביניהם יצאו מקצתן, כיון שהתחיל בעשרה, אבל אחרים שוב אין מברכין בתורה כיון דאין כאן עשרה, עד כאן לשונו. וצריך עיון: * אין קורין בו. עין במשנה ברכה. ואם רוצין העבור למחל על כבודם, יש דעות בין הפוסקים, עין בט"ז

משנה ברוכה

אות או תבה: וקביאו האלה רבה: ב (ז) יקראו בתורה בברכה. בלי נגון הטעמים⁽¹⁾. ומשמע מפמה (ט) אחרונים דאפלו אם אין שם מי שידע כלל, ובנדאי יטעו גם בכמה טעיות שהענין משתנה על-דיניה, אפלו הכי התירו להם לקרות ובברכה, כדי שלא תתבטל הקריאה לגמרי. והפרי חדש חולק בזה וכתב, דכיון שישטעו בטעיות שמשתנה הענין, כמו שבמקום "חלב" קורא "חלב" או מ"זכר" ל"זכר", ואין שם יודע שיוכל להחזיר הקורא משעותו, פשיטא שאין מברכין בתורה ואין מפסירין בנביא. ועין בפרי-מגדים שגם הוא מצדד כן ודעתו דיש לקרות בלא ברכה: (ח) בהלכתה. ואם יש שם מי שידע על-כל-פנים לקרות הטעמים מתוך החמש, יקרא זה מתוך החמש לפני האיש הקורא בספר-תורה, להורות הדרך בנקודות וטעמים כנאי, והקורא מתוך החמש לא יקרא בקול רם⁽¹⁴⁾, רק כדי שיהא נשמע להקורא מתוך הספר-תורה [לבוש וס"פ]:

א (א) בפחות מעשרה. שהוא דבר שבקדשה ואינו בפחות מעשרה⁽¹⁾. דכתיב "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ואחיא בגזירה-שנה ד'תוף' תוף: כתיב הכא "בתוך בני ישראל" וכתוב התם "הפדלו מתוך העדה הזאת", ואין עדה פחותה מעשרה: (ב) גדולים. לאפוקי קטנים שהם פחותים מ"ג יום אחד, אף-על-גב דקטן משלים למנן שבעה, גדלקמן בסימן רפב סעיף ג, מכל מקום אינו משלים לעשרה⁽²⁾: (ג) בני חורין. לאפוקי עבדים: (ד) התחילו בעשרה וכו'. ואם התחיל רק "ברכו" לבד, לא הגי' התחלה בזה [פמ"ג]: (ה) ויצאו מקצתן. ובנשתיירו רבן, והיגו ששה סגי, ולא בעינן רבא דמנכר⁽⁴⁾. ועל היצאין נאמר "ועזבי ה' כליל⁽⁵⁾", ואף בין גברא לגברא אסור; וכי מותר לצאת בין גברא לגברא, היגו נוקא בנשארו עשרה [אחרונים]: (ו) גומרין. היגו, בחל כל השלשה, וביום-טוב חמשה, ובשבת כל השבעה קרואים, (ב) אבל לא יוסיפו על זה, (ב) ואומרים קדיש שאחר הקריאה, (ג) אבל למפסיר לא יקרא, שהוא ענין אחר ולא נגזר בתר קריאת התורה, וכל-שכן שלא יפסיר אחר-כך בנביא. (ד) ויש שכתבו, שמכל מקום טוב לומר הפסרה בנביא בלא ברכותיה. והפסרה נמי דינא הכי, (ה) דאם התחילו ברכות של הפסרה בעשרה ויצאו מקצתן, גומרין לומר ההפסרה עם ברכותיה שאחר-כך: ב (ז) אין קורין בו. מפני (ו) כבוד העבור: (ח) אבל בחמשים שלנו וכו'. דהא אינן בגלילה, וכן אינן תפורים בגידין ולא בקלף וכל דין ספר-תורה: (ט) אין לברך עליהם. ובכשיו שאין להם ספר-תורה, (ו) נכון לקרות בחמשין בלא ברכה, שלא תשתכח תורת קריאה⁽⁶⁾: (ס) ולא יקרא להעולים בשם כמו שהמנהג לספר-תורה, אלא השליח-צבור יקרא הכל בקול רם לפניהם: (י) והעולה קורא. והאידנא (ט) נוהגים שאחד קורא מהחמש בלחש והשליח-צבור קורא אחריו מספר-תורה הקשר, משום דיש אנשים שאין יודעין לקרות בנגון וטעמים ואפלו מקרין אותם, לכן מקרין להשליח-צבור: ג (יא) שאין נמצא להם ספר-תורה קשר. הנהגה, (י) בין חמשים העשויים בגלילה הנזכר בסעיף ב, ובין ספר-תורה שלמה אלא שיש בה פסול: (יב) אין מברכין עליו. והו' דעת המחבר, דאפלו בשעת הדחק אין לברך. ועין לקמה בסעיף ד בהג"ה בסופו דהביא בזה שתי דעות, ועין שם במשנה ברוכה:

שער הציון

(ט) לבוש ואלה רבה ומטה-יהודה וחי'אדם: (ב) מגז'אברהם ושאר אחרונים: (ג) אף שבכרפיי'וסף מצדד שלא לומר, בשערי-אפרים מסיק שיאמרו, עין שם בפתיח-שערים: (ג) אחרונים: (ד) פרי-מגדים לדעת המגז'אברהם: (ה) ולאפוקי אם עדין לא התחילו בהכנות, אף שקרא בתורה למפסיר ובכך לאחריה בעשרה ויצאו אחר-כך מקצתו, לא יאמר הברכות כלל, רק יקרא ההפסרה בלא הברכות [שערי-אפרים]: (ו) גמרא, והיגו שלא יאמרו שאין להם

מילואים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה קלו קלז המשך מעמוד יט

החתן, מאידך, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ב עמ' יז) שיש להקדים את חובב הארציט, ודעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה פא) ששניהם שווים.

וכשיש בבית הכנסת נער שנעשה בר מצוה ומי שיש לו יארציט, כתב בנמוקי אורח (סי' רפב) שיעלה הארציט שעיקר חובבו הוא המפטיר, אולם החזו"א הורה (דינים והנהגות פ"ב ס"ז) שראוי לתת את המפטיר לבר מצוה מפני צער הצער.

סימן קלז

במה פסוקים צריכים לקרוא לכל אחד

[משנ"ב ס"ק א]

או כנגד צעירה מאמרות שבהן נקרא העולם, וצ"ע שם עוד י.

(1) וטעם נוסף נתבאר שם (מגילה כא, ב) "הני עשרה כנגד מי, אמר רבי יהושע בן לוי כנגד עשרה בטלנין שבבית הכנסת".

ודין זה, שאין פוחתים מעשרה פסוקים, כתב לעיל (בהקדמה לס' קלה) שהוא מתקנת עזרא.

(12) והזמן שמברכים ברכה זו, כתב לקמן (סי' רכה ס"ק ו) שהוא בשבת ראשונה שקורא בתורה שאז נודע לרבים שנעשה בר מצוה, ובשעה"צ שם (ס"ק ז) הוסיף, שלמנהיגו שקטן אינו עולה לתורה כלל לפני הגיעו למצוות, ממילא כשעולה לתורה [גם אם אינו קורא] נודע לרבים שהוא בר מצוה [ולפי זה כשעולה למפטיר, אף בשבת שכבר נעשה בר מצוה אין האב יכול לברך, שכיון שאף קטן עולה למפטיר, אין ניכר שהוא גדול].

[ביה"ל שם]

החתן בשבת שקדם התקנה הוא גם כן קודם לכל התייכוסים.

(13) ולענין מה שנהגו לעלות את החתן למפטיר, במשנ"ב לקמן (סי' קעא ס"ק כא) הזכיר מנהג זה, וכן מי שחל הארציט שלו באמצע השבוע, כתבו השערי אפרים (שער ט סמ"ב) והברכי יוסף (סי' רפד ס"ק א) והכף החיים (ס"ק ו) שנהגו לתת לו את עליית המפטיר, ובטעם הדבר כתב האלף למגן (על מטה אפרים דיני קדיש שער ג ס"ק ב), שעל פי הזהרה יש לו להפטיר בשבת שקודם הארציט, כיון שעיקר עליית הנשמות מדרגה לדרגה היא בשבת שקודם הארציט.

וכשיש בבית הכנסת חתן ומי שיש לו יארציט, דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' כג) וש"ת צ"ץ אליעזר (חכ"א סי' ב) שיעלה

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלו המשך מעמוד 38

יפסיק, אלא יקרא את ההפטרה בברכותיה, ואחר כך יקרא הפסוק המדולג ושני פסוקים עמו.

(8) ואף אם את הפסוק שדולג קראו כבר בשני חמישי ושבט במנחה, משמע מדבריו שצריך לחזור ולקרותו, וכן כתב הדעת תורה (ס"ג) בשם הזכור לאברהם (ח"ג אות ס"ק פח), וזהו שלא כשיטת השערי אפרים (שער ח סני"ט), המאמר מרדכי (ס"ב) והכף החיים (ס"ק טז), שכתבו שבאופן זה לא יחזרו ויקראוהו, ואף אם יקראוהו לא יברכו [וראה בדעת תורה שהביא דעות בזה].

(9) ונראה מדבריו, שצריך לקרוא עד סוף הפרשה, ולענין אם טעה בקריאה באופן שמחזירין אותו אפילו אם גמר הפרשה, כתב לקמן (סי' קמב ס"ק ב) שכשחזר קורא ממנו ולחלן עד סוף הפרשה, וביאר בשעה"צ שם (ס"ק ג) שאף שמדינא יכול לקרוא רק את הפסוק שטעה בו ושני פסוקים עמו, וידלג עד סוף הפרשה, מ"מ לרווחא דמילתא שלא יהיה ניכר השינוי לעיני הציבור יעשה כן.

(10) שכתב השו"ע שם, שאם טעה שליח הציבור וסיים את הפרשה עם העולה השישי, ולאחר מכן אמר קדיש, אין צריך לקרוא לעולה אחר, אלא יחזור ויקרא עם המפטיר את מה שקרא עם העולה השישי, כיון שהדין הוא שהמפטיר עולה למנין שבעה. וביה"ל שם כתב לבאר, שאף על פי שחזר הש"ץ וקרא את מה שכבר קרא, ובאופן כזה אין המפטיר עולה למנין הקרואים, מ"מ כיון שאי אפשר בענין אחר, שהרי כבר סיים את הפרשה ואמר קדיש, עולה המפטיר למנין שבעה קרואים גם אם אינו קורא אף פסוק חדש, וכמבואר בשו"ע להלן (סי' יא).

ידי זה אין מחזירין אותו, וביה"ל שם (ד"ה אין מחזירין אותו) כתב שלדעת הגר"א יש להחזירו אפילו אם אין המשמעות משתנה בכך, וכן אם הוסיף אות אחת והשתנה הענין על ידי זה, כתב המשנ"ב שם (ס"ק א ו-ד) שעליו לחזור.

עוד כתב המשנ"ב שם, שאף אם טעה הבעל קורא בניקוד באופן שמשתנה משמעות הענין על ידי זה, כגון שבמקום 'יעשה' בפת"ח, קרא 'יעשה' בציר"י או להיפך, או שבמקום 'חלב' בחט"ף קרא 'חלב' בציר"י וכל כיוצא בזה, יש להחזיר אותו. ובשם ספר שלחן עוצי שטים כתב (שם), שהוא הדין אם שינה את נגינת הטעמים באופן שמשתנה הענין על ידי זה, וכגון שקרא משרת במקום מפסיק [וראה מה שביארנו שם בזה].

ואם כבר גמר את כל הקריאה, כתב הביה"ל שם (ד"ה מחזירין), שאף אם השתנה הענין על ידי שחיסר אות, אף על פי שחזר וקרא, מ"מ לענין ברכה יש לסמוך על החולקים ולא לברך שנית.

(6) ושני פסוקים אלו, כתב הערוך השולחן (ס"ד) שיהיו אחרי הפסוק שדולג, אלא אם כן הפסוק שדולג הוא קודם פרשה פתוחה או סתומה, ואז יתחיל שתי פסוקים קודם לפסוק שדולג.

[משנ"ב ס"ק י]

קאמר קדיש חזר וקרא⁽⁷⁾ וכו', בעליות הראשונות⁽⁸⁾ וכו', מפסוק המדולג עד סוף הפקשה⁽⁹⁾ וכו', צ"ע שם ובבאור הלכה שם דבור המתחיל דקמא לן⁽¹⁰⁾.

(7) ואם התחיל את ברכות ההפטרה, כתב הכף החיים (ס"ק יא) שלא

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא קמב המשך מעמוד 48

מילואים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא קמב המשך מעמוד קודם

- [ביה"ל שם] ואם כבר החזירו את ספר התורה לארון הקודש לאחר הקריאה, כתב החי אדם (סי' לא ס"א) ששוב אין מוציאים אותו, שהרי אינו יכול לחזור ולברך.
- [ביה"ל שם] דאפילו פסוק אחד שלם כשדלג אינו חוזר, הוא הדין בזה (10).
- (10) ושם כתב השו"ע (סי' ג), שדוקא אם קרא יו"ד פסוקים בלא הפסוק שדילג אינו חוזר ונאם כן לכאורה הוא הדין כאן לענין קריאה בטעות.
- (11) ואם דילג מילה, דעת הגר"ח קניבסקי (שגיאות מני יבין סי' יח הע' ק) שהוא בכלל ספיקו של הביה"ל, וגרע מדילג פסוק.
- (12) ולמעשה, הורה הגר"ש אלישיב (שם, הע' צח) שאם קרא העולה שלש פסוקים בלי טעות אינו צריך לחזור.

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמב המשך מעמוד 54

- מוחלץ על פבדום כדי לקנס קריאת המפסיד (פדין).
- (9) אולם לעבור על הדין שאין ממנים ש"ץ שלא נתמלא זקנו, כתב לעיל (סי' נג ס"ק כג) שאין הציבור יכולים למחול על כבודם, ולגבי חומשים הכתובים כל אחד לבדו שאסור לקרוא בהם בתורה מפני כבוד הציבור, הביא בביה"ל לעיל (סי' קמג ס"ב ד"ה אין) מחלוקת הפוסקים אם רשאים הציבור למחול על כבודם.
- אפרים ח"א סי' תמו, שיח הלכה שם) שמדברי הפוסקים נראה שצריך להוציא שני ספרי תורה, וכן כתב בשו"ת הלכות (ס"ד) שיש להוציא שני ספרים, וכן הובא בשם החו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' לב), שהיה נוהג להוציא ספר תורה נוסף.
- [משנ"ב ס"ק טז] יקרא פנשה של המפסיד בעל-פה או בחמש, דמסתמא הצבור

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמו קמז המשך מעמוד כט

- להצלות פדעו קשומע הקריאה מפי הקורא כאלו קבלה אותה שעה מהר-סיני (29), ובהר-סיני היו כל ישראל עומדים (30).
- (28) ובמקום שכולם יושבים, הביא הכף החיים (סי' כב) בשם הקול אליהו (סי' ה) שאין לעמוד, אך בספר אמרי בינה (סי' יג אות ד) והפתח הדברי (אות ג) כתבו שרשאי לעמוד, ואין בכך יוהרא הואיל וחושש לדעת הפוסקים שהחמירו בדבר, וכן הורה הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"ה אות יב). אכן מצד הקבלה, כתב הכף החיים (שם) שיש ענין דוקא לשבת בעת קריאת התורה, וכן נהג האר"י ז"ל.
- (29) ובשעת קריאת ההפטר, שאין שייך טעם זה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' כו) שאין צריך לעמוד, מלבד המפסיד עצמו (וכן נראה מדברי המשנ"ב לקמן (סי' תצד ס"ק ד), שרק בהפטר 'מעשה מרכבה' יש הנהגים שהקורא בלחש עם החזן אומר אותה מעומד מפני כבודו, וראה בפמ"ג שם (משב"ז ס"ק א) שהביא ראיה זו, והניח בצ"ע).
- (30) ובדבר המנהג לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות, כתב הרמב"ם בתשובותיו (הוצאת מקיצי נרדמים סי' רסג) שיש לבטל את המנהג, שכן כמו שחכמים ביטלו את אמירת עשרת הדברות בקריאת שמע מפני המינים העלולים לומר אין לנו תורה אלא זו, כך גם אין ראוי לעשות שום הבדל בין קריאת עשרת הדברות לבין קריאת שאר התורה. מאידך, בסידור בית יעקב (ליעב"ץ סדר יום א' של שבועות אות יט) והשערי אפרים (שער ז סלי"ז) והחיד"א (שו"ת טוב עין סי' יא) כתבו שנהגו לעמוד בעשרת הדברות, ובטעם הדבר כתב החיד"א (שם) שהחשש מפני המינים אינו שייך בקריאת התורה, שכן אנו קוראים בכל שבת בתורה, וגם בפרשת השבוע יחד עם עשרת הדברות קוראים ענינים נוספים, אלא שמפני שהם יסוד התורה ונכתבו בלוחות, אנו
- בדיו חומש אין לו לעמוד בפני ספר תורה ותלמיד חכם, וראה בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עא אות ב) מה שכתב עוד בזה). והוסיף הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה עמ' רכט) שאף מותר להוציא ספר תורה מהארון כדי שיוכל אדם לאוחז ולשבת עמו בשעת ההקפות, ולענין האם ספסל או האנשים הרוקדים נחשבים כמחיצה לענין זה, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרטס ס"ק ט).
- (25) ובגדר מנהג זה, צידד בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' לח אות ד) על פי דברי ה"ט, שאינו חייב כשאר מנהגים, אלא רק מצוה בעלמא. אכן, במקום שלא נהגו לעמוד, ראוי שישנו את מנהגם ויעמדו כמנהג העולם. ואם אינם רוצים לשנות ממנהגם, יפתחו את הארון פחות משלשה טפחים, שעל ידי כך הוא נחשב כסגור לענין זה [מחמת דין 'לבד'], ומימ לענין הצורך שיהיה ארון הקדש פתוח בעת אמירת השבחים הנאמרים בשעת הוצאת ספר התורה, נחשב הארון כפתוח גם באופן זה.
- [משנ"ב ס"ק יח] לקלי עלמא צריכין לעמוד, דהוא (26) דבר שבקדשה (27).
- (26) ואף על פי שכתב לעיל (סי' קמג ס"ק א) שגם הקריאה עצמה נחשבת דבר שבקדשה, הביא התשובות והנהגות (ח"ג סי' סד) בשם הגר"י מבריסק, שהאיל ובאן הוא רק שומע את הקריאה ואינו אומרה בפיו, לכן אינו צריך לעמוד לשיטה זו, ורק בעת אמירת 'ברכו שאומרים בפה, צריך לעמוד.
- (27) ואף שיש מקילים שמי שכבר יושב אינו צריך לעמוד בשביל אמירת דברים שבקדשה, מימ מבואר לעיל (סי' נו ס"ק ח) שיש לחוש לדברי

